

Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
Güvenlik Bilimleri Enstitüsü
Güvenlik Bilimleri Dergisi, Mayıs 2022, Cilt:11, Sayı:1, 241-262
doi:10.28956/gbd.1109762

Gendarmerie and Coast Guard Academy
Institute of Security Sciences
Journal of Security Sciences, May 2021, Volume:10, Issue:1, 241-262
doi:10.28956/gbd.1109762

Makale Türü ve Başlığı / Article Type and Title

Araştırma / Research Article

Çevre Etiği Yaklaşımları ve Güvenlik Hizmeti: Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Polisi/Timi Örneği

Approaches to Environmental Ethics and the Security Service: Case of Environment, Nature and Animal Protection Police/Team

Yazar(lar) / Writer(s)

Muhammed Yunus BİLGİLİ, Dr. Öğr. Üyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, mybilgili@ktu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6062-8858>.

Bilgilendirme / Acknowledgement:

-Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

-Makalemizde etik kurulu izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektiren bir durum yoktur.

-Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Bu makale Turnitin tarafından kontrol edilmiştir.

This article was checked by Turnitin.

Makale Geliş Tarihi / First Received : 26.08.2020

Makale Kabul Tarihi / Accepted : 15.03.2021

Atıf Bilgisi / Citation:

Bilgili, M.Y. (2021). Çevre etiği yaklaşımları ve güvenlik hizmeti: Çevre, doğa ve hayvan koruma Polisi/Timi örneği. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 11(1), ss 241-262, doi:10.28956/gbd.1109762

ÇEVRE ETİĞİ YAKLAŞIMLARI VE GÜVENLİK HİZMETİ: ÇEVRE, DOĞA VE HAYVAN KORUMA POLİSİ/TİMİ ÖRNEĞİ

Öz

İnsanların çevre ile girdikleri etkileşim sürecinde, hangi davranış kalıplarının iyi ve doğru olduğunun sorgulanması eski dönemlere dayanmasına rağmen, bu sorgulamanın sistematik bir biçimde yapıldığı çevre etiği disiplininin doğuşu, çevre sorunlarının etkisini hissettirdiği 20. yüzyıla denk gelmektedir. İnsanların çevre karşısındaki davranışlarının sistematik bir şekilde incelenmesi, insan, acı, canlı ve çevre (bütüncül) merkezli çevre etiği yaklaşımlarının tartışılmasına yol açmıştır. Çevre sorunları etik alanda yeni bir bakış açısının doğuşuna zemin hazırlarken aynı zamanda ekonomi, hukuk, yönetim, güvenlik ve mühendislik gibi pek çok alanı da etkilemiştir. Çevre sorunlarının ve hissedilen sonuçlarının bir tehdit olarak algılanması, devletlerin güvenlik hizmetlerine çevresel boyutun eklenmesi yönünde bir dönüşümü gerektirmiştir. Güvenlik hizmetinde yaşanan dönüşüm, devletlerin çevresel suçlarla mücadele etmesi ve çevresel güvenliği sağlaması görevini ortaya çıkarmıştır. Bazı devletler bu kapsamda kolluk kuvvetlerini yetkilendirirken bazıları da özel birimler oluşturma yolunu tercih etmiştir. Türkiye, 2020’de genel kolluk kuvvetlerine (polis ve jandarma) bağlı Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Polisi/Timi kurarak çevresel değerleri korumak amacıyla yeni bir birim oluşturmuştur. Bu çalışmanın amacı, Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Polisi/Timi’nin çevre etiği yaklaşımları bağlamında incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Çevre Etiği, Güvenlik, Çevresel Güvenlik, Çevre Suçu.

APPROACHES TO ENVIRONMENTAL ETHICS AND THE SECURITY SERVICE: CASE OF ENVIRONMENT, NATURE AND ANIMAL PROTECTION POLICE/TEAM

Abstract

In the process of the interaction between people and environment, even though questioning which behavioral patterns are good and right dates back to ancient times, the emergence of environmental ethics, which does this questioning in a systematic way, overlaps with the period in the 20th century when environmental issues began to be felt. The systematic examination of people’s behavior towards the environment has led to the discussion of anthropocentric, pathocentric, biocentric, and ecocentric (holistic) environmental ethics approaches. While environmental problems led to the emergence of a new viewpoint in the discipline of ethics, they also affected many disciplines such as economics, law, management, security and engineering. The perception of environmental issues and perceived results as a threat required a transformation in the direction of extension of an environmental dimension to security services of states. The transformation in security service has revealed the duty of states to tackle with environmental crimes and provide environmental security. While some states have authorized law enforcement officers in this context, some have opted to form special units. Turkey, in 2020, established Environment, Nature and Animal Protection Police/Team which is under public security forces (police and gendarmerie) to protect environmental values. The aim of this study is to examine the Environment, Nature and Animal Protection Police/Team in the context of the approaches to environmental ethics.

Keywords: Environmental Ethics, Security, Environmental Security, Environmental Crime

GİRİŞ

19. yüzyılda yaşanan sanayileşme, kentleşme ve nüfus artışı, çevre ve doğal kaynaklar üzerinde önemli bir baskı yaratmış ve 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, çevre sorunlarının etkisi açık bir şekilde hissedilmeye başlanmıştır. Yaşanan bu sorunların temelinde, sanayileşme, nüfus artışı ve kentleşme oturtulmaya çalışılmıştır. Çevre sorunlarının somut nedenlerini üç değişkenle açıklayabilmek mümkün olsa da insanın çevreye yönelik bakış açısının, tutum ve değerlerinin çevreye yönelik eylemlerinin itici gücünü oluşturduğu belirtilmelidir. İnsan ve çevre etkileşimini belirleyen değer, tutum ve davranışların sorgulanması ve çevre için iyi ve doğru davranışın ne olduğunun belirlenmeye çalışılması çevre etiği yaklaşımlarının doğmasına ve farklılaşmasına yol açmıştır. Çevre sorunlarının artması ile birlikte, bu sorunlara yönelik çözüm arayışları sadece etik alanını etkilememiş, ekonomiden hukuka, güvenlikten mühendisliğe kadar birçok alanı etkilemiştir.

Çevre sorunlarının ortaya çıkarttığı olumsuz etkiler, devletlerin güvenlik anlayışının değişmesini gerektirmiştir. Çevre sorunlarının toplumu tehdit eden yeni bir problem olarak görülmesi, çevresel güvenlik tartışmalarını başlatmıştır. Bu tartışmalarla beraber, çevre ile ilgili düzenlemelerin/kuralların ihlal edilmesi çevre suçu şeklinde nitelenmeye başlanmıştır. Devletler, çevresel güvenliğin sağlanabilmesi adına, çevresel suçlarla mücadele edebilmek için güvenlik/kolluk birimlerini devreye sokmuşlardır. Bazı devletler ise, çevresel suçların önlenmesi ve takibinin sağlanabilmesi için özel güvenlik birimleri kurmuşlardır. Türkiye’de, Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Polisinin kurulduğu, Jandarma Genel Komutanlığı’na bağlı Çevre Koruma Timlerinin ise, Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Timi’ne dönüştürüldüğü İçişleri Bakanı tarafından 02.07.2020’de açıklanmıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020; Jandarma Genel Komutanlığı, 2020). Bu açıklama, Türkiye’nin çevresel suçlarla mücadele edebilmek için kolluk kuvvetleri içinde özel bir birim kurduğunu göstermektedir.

Üç kısımdan oluşan bu çalışmanın amacı, Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Polisi/Timinin (ÇDHKP/T) çevre etiği yaklaşımları açısından incelenmesi ve çevre etiği yaklaşımlarının güvenlik hizmetine yansımalarının açıklanmasıdır. Çalışmanın birinci kısmında, insan, acı ve canlı merkezli çevre etiği yaklaşımları ile bütüncül çevre etiği yaklaşımı ele alınmıştır. İkinci kısımda, güvenlik, iç

güvenlik, çevresel güvenlik ve çevre suçu kavramları açıklanmış, Ayrıca bu bölümde, Hollanda, Çin ve Almanya gibi seçilmiş devletlerin çevresel suçlarla mücadelede kolluk kuvvetlerinin nasıl örgütlediklerine ilişkin örnekler verilmiştir. Çalışmanın üçüncü ve son kısmında ise, ÇDHKP/T'nin kuruluşu ve eğitimleri gibi detaylara değinilmiş ardından, ÇDHKP/T çevre etiği yaklaşımları açısından analiz edilerek çevre etiği yaklaşımlarının, güvenlik hizmetlerinde nasıl bir dönüşüm yarattığı tespit edilmiştir.

1. ÇEVRE ETİĞİ YAKLAŞIMLARI

İnsanın çevreyle olan etkileşim sürecinde gerçekleştirdiği eylemlerin, iyi veya kötü, doğru ya da yanlış gibi değerlendirmelere tabi tutulması, çevreye yönelik etik bir bakış açısının varlığını simgelemektedir. Çevre sorunlarının nedenleri ve çözümleri karmaşık olsa da iklim değişikliği, erozyon, kirlilik ve ormansızlaşma gibi gerçekler, çevrede yaratılan tahribatın sonucu, insan sağlığı ve refahını etkilemektedir (Gray ve Coates, 2012: 239). Bu sorunların kendisini iyice hissettirmeye başladığı 1970'li yıllar sistematik bir disiplin olarak çevre etiğinin doğduğu dönem olarak kabul edilmekle birlikte (Light, 2002: 426; Wapner ve Matthew, 2009: 205); insan ve doğa etkileşimi bağlamında, çevre etiğinin ortaya çıkışı, genel etik kurallar içerisinde değerlendirildiğinde Antik Yunan'a kadar götürülebilmektedir (Kılıç, 2008: 32). Çevre etiği, insanların doğayla ilgili davranışlarının etik normlar tarafından yönetildiği ve yönlendirildiği varsayımı altında, çevre ve unsurlarıyla (canlı ve cansız varlıkların tamamı) olan ilişkisinin ahlaki açıdan sistematik biçimde incelenmesidir (Des Jardins, 2013: 17; Fox, 2000:1; Ojomo, 2011: 573). Bir başka ifadeyle çevre etiği, insanların ahlaki açıdan değerlendirilmesini neden hak ettikleri sorusuna ilişkin bir analizle başlayarak ahlaki failin dünyayla olan bütün etkileşimlerini konu alır.

Çevre etiği ile ilgili yapılan kuramsal açıklamalar, insanın ahlaki sorumluluğunun diğer insanlar ve çevrenin insan-dışı unsurları bağlamında farklı yaklaşımların olduğunu göstermektedir.

1.1. İnsan Merkezli Çevre Etiği Yaklaşımı

İnsan merkezli çevre etiği yaklaşımı, insanlara içsel (özel) değer verirken diğer tüm şeyleri (farklı yaşam formları dâhil) insanlara hizmet edebilecek araçlar olarak değerli kabul eder (Callicott, 1984: 299). Bu etik yaklaşım, *değer* kavramının insan merkezli olduğu ve diğer tüm varlıkların insani amaçlar için birer araç niteliği taşıdığı inancına dayanır (Kopnina vd., 2018: 109). İnsan merkezli etik, insanın doğal dünya ve kaynaklar karşısındaki sorumluluğunu, diğer insanlara karşı bir

sorumluluk olarak görür ve insanın çevresel sorumluluğunu dolaylı bir şekilde benimser (Jakobsen, 2017: 184). Yaklaşımın temel mantığında çevre, insanların bugün ve gelecekte yararlanması için var olduğundan koruma ve kullanma dengesinin gözetilmesi yer almaktadır (Ertan, 2004: 96). İnsan merkezilik bağlamında, insanın her şeyin merkezi ve kâinatın amacı; önem arz eden unsurun sadece insani değerler olduğu yönünde iki temel düşünce söz konusudur (Ross, 2020: 355; Liu vd., 2016: 1534; Özdemir, 1998: 73). İnsan merkezli etikte, insanın tek özne olarak kabul edilmesinin temeli, akıl, özgürlük ve ahlak gibi özellikleri sayesinde, kendi iradesi ve inisiyatifiyle davranabilme yeteneğidir (Kılıç, 2008: 57). Bu çerçeveden bakıldığında, insanın ve ihtiyaçlarının tek değer kabul edilmesinin temeli akla dayandırılmaktadır. Özetle, insan dışında kalan canlı ve cansız bütün varlıkların araçsal değere sahip olması, insanın bunlardan dilediği gibi tasarrufta bulunması, çevre sorunlarına ve aynı zamanda bu etik anlayışın sorgulanmasına yol açmıştır.

1.2. Acı ve Canlı Merkezli Çevre Etiği Yaklaşımları

Acı merkezli çevre etiği yaklaşımı, acı hissedebilen varlıkların bir değere sahip olduğu anlayışında temellenir (Haider ve Jax, 2007: 2561; Rippe ve Willemsen, 2018). Bu yaklaşıma göre acıyı hissedebilen yaşam formları, başka hiçbir yeteneğe bakılmaksızın etik açıdan bazı haklara sahiptir (Kılıç, 2008: 156). Özellikle hayvanların, insanlara benzer bazı ahlaki değerleri (duyarlılık, bilinç, kendine has bir iyilik vb.) taşıdığı için onların da acı çektiği düşünülür (Kılıç, 2008: 156; Bovenkerk vd., 2003: 22). Bu yaklaşımın öncüleri arasında kabul edilen Jeremy Bentham, insanın ahlaki değerlerinin haz ve acı hissetme yeteneği bulunan canlıları kapsayacak şekilde genişletilmesini savunurken Peter Singer, duygu sahibi olan canlıların hangi tür olduğuna bakılmaksızın eşit önemsenmeyi hak ettiğini ileri sürmüştür (Eckersley, 2003: 43). Acı merkezli yaklaşım, bütün hayvanların aynı ahlaki değere sahip olması anlamına gelmez. Özellikle evcil ve kendisinden yararlanan hayvanlara yönelik etik bir tavrı yansıtır. Dolayısıyla bu yaklaşım, bitkiler ve bütün yaşam formlarını ahlaki birer özne olarak görmediği gibi bütün hayvanları da eşit görmez (Cloke ve Jones, 2003: 197).

Canlı merkezli çevre etiği yaklaşımı, ahlaki açıdan değer görmenin temeline yaşam kavramını yerleştirir ve yaşama arzusu bulunan tüm canlıları çevreden yararlanma konusunda özne olarak kabul eder (Attfield, 2009: 97; Kernohan, 2012: 175; Ojomo, 2011: 573). Bu bağlamda, canlı merkezli etiğe göre, çevresel unsurlara içsel değer verilmesinin ve saygı gösterilmesi gerekliliğinin temeli yaşam olgusudur (Rolston III, 2012: 110; Pigeon ve Letourneau, 2014: 776). Bu etik

anlayış, bütün canlı formlarını birer özne haline getirmesi bakımından acı merkezli yaklaşımdan ayrılmakta ve etiğin konusunu genişletmektedir. Paul Taylor (2011: 167-169), canlı merkezli bakış açısının özüne, insanların dünya topluluğunun bir üyesi olduğu; canlıların hayatta kalmak için çevreleriyle ve diğer türlerle kurduğu bağımlılık ilişkisi; tüm organizmaların bir amaca hizmet ettiği ve insanın doğası gereği diğer türlerden üstün olmadığı inancını yerleştirmiştir.

Canlı merkezli çevre etiği yaklaşımı, yaşama yeteneği bağlamında bütün canlı organizmaların içsel değerinin bulunduğu ve çevreden yararlanma konusunda bir özne olarak görülmeleri ve zorunlu olmadıkça insanların diğer yaşam formlarına müdahaleden kaçınılması gerekliliği üzerine inşa edilmiştir.

1.3. Bütüncül Çevre Etiği Yaklaşımı

Holistik veya çevre merkezli etik olarak da adlandırılan bütüncül çevre etiği, Yunanca *holon* kavramından türetilen ve her şeyi içine alan veya kapsayan anlamına gelmektedir (Kılıç, 2008: 183). Bu etik yaklaşımda, doğanın insanlara bir fayda sağlayıp sağlamadığına bakılmaksızın içsel bir değere sahip olduğu kabul edilir (Kortenkamp ve Moore, 2001: 262; Cocks ve Simpson, 2015: 220). Canlı merkezli etik, insanlık için araçsal değerlerine bakılmaksızın, yaşamın ve canlıların içsel değerini kabul ederken bütüncül çevre etiği, cansız doğal nesnelere de dâhil ekosistemlere önem verilmesi gerektiğini savunur (Shastri, 2013: 525; Bourdeau, 2004: 12). Bu anlayışın temelinde, canlı-cansız bütün varlıkların bir bütün olarak değer taşıdığı ve korunmayı hak ettiği düşüncesi yer alır (Ergün ve Çobanoğlu, 2012: 114). Çevreyi merkeze alan etik yaklaşımda, değer görme ve hak sahibi olmanın koşulu varlıkla eşdeğer görülür. Dolayısıyla bütüncül yaklaşım, insan merkezci anlayışın, doğanın insanların çıkarlarına hizmet etmek için var olduğu ve hizmet ettikçe var olması gerektiği anlayışını reddeden bir duruşu simgeler (Cocks ve Simpson, 2015: 218).

Bütüncül yaklaşım açısından, tek başına ağaçların veya bitkilerin değerli görülmesinden ziyade yaban hayatı, ormanlar ve sulak alanlar gibi ekosistemlerin bir bütün veya bütünün parçaları gibi değerlendirilmesi önemlidir (Thompson, 2005: 117; Des Jardins, 2013: 151-152). Özetle bütüncül çevre yaklaşımı, çevrenin canlı ve cansız bütün unsurlarının (insan, hayvan, bitki, toprak, su ve hava vs.) ahlaki birer özne ve içsel değere sahip olduğu noktasını ön plana çıkarmıştır.

İnsan ve çevre ilişkilerinin etik açıdan değerlendirilmesi ve ahlaki davranışın ne olduğu sorusuna cevap aramaya çalışan çevre etiği yaklaşımları, farklı çevresel unsurları etik düşüncesinin temeline yerleştirir. İnsan, acı ve canlı merkezli çevre

etiği yaklaşımlarının her biri, sadece çevrenin canlı unsurlarını etiğin öznesi ve konusu haline getirmiş ve bu eksendeki iyi veya kötü davranışın ne olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Bütüncül çevre etiği yaklaşımı ise, her ne kadar farklı düşünceleri barındırır da çevrenin canlı ve cansız bütün varlıklarını içsel değere sahip birer ahlaki özne olarak ele almış ve etiğin konusu haline getirmiştir. Bütün varlıkların içsel değer bağlamında eşit kabul edilmeleri, insanla diğer çevresel unsurların (bitkiler, hayvanlar ve cansız varlıklar) mutlak bir eşitliğini değil, söz konusu çevresel unsurların da önemsenmesi ve değerli görülmesine yönelik bir vurgudur.

İnsanların çevre karşısındaki iyi davranışının ne olması gerektiğini sistematik bir şekilde inceleyen çevre etiği yaklaşımları, yönetimden siyasete, hukuktan güvenlik hizmetlerine kadar pek çok alanı etkilemiş ve ilgili alanlarda çeşitli dönüşümler yaşanmasına yol açmıştır.

2. GÜVENLİK HİZMETİ, ÇEVRESEL GÜVENLİK VE ÇEVRE SUÇU

Çalışmanın bu kısmında, güvenlik, iç güvenlik, çevresel güvenlik ve çevre suçu kavramları ele alınmış, ardından çevresel suçlarla mücadele kapsamında, seçilmiş devletlerin kolluk kuvvetlerinin faaliyetlerine değinilmiştir.

2.1. Genel Olarak Güvenlik Kavramı

Türk Dil Kurumu online sözlükte güvenlik; “toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>, “güvenlik”) şeklinde tanımlanmıştır. Bu perspektiften bakıldığında, güvenlik, toplumda yaşayan birey, birey toplulukları ve devletlerin, tehlikelerden uzak korkusuz bir biçimde yaşamlarını sürdürebilmeleridir (Alpar, 2013: 79; Özgür ve Erciyes, 2017: 80). Toplumsal hayatta güvenliğin sağlanması, kamu düzeninin tesis edilmesi bağlamında, devleti doğrudan ilgilendiren bir durumdur (Uğur ve Geygüç, 2019: 134). Dolayısıyla güvenlik, toplumun huzurunu, emniyetini, ahlakını, esenliğini ve sağlığını korumaya, devlet örgütünün düzenli işleyişini sağlamaya yönelik kurum ve kurallar bütünü olarak ifade edilebilecek kamu düzeninin sağlanması amacına yönelik bir hizmettir (Bozkurt ve Ergun, 2008: 127-128; Salman, 2009: 25; Arslan, 2018: 179-180). Devlet, kolluk kuvvetleri marifetiyle kamu düzenini sağlamak ve korumak amacıyla, bireylerin ve toplulukların eylem ve faaliyetlerini denetlemekte, gerektiğinde ise temel hak ve özgürlüklerini sınırlandırabilmektedir (Günday, 2011: 289).

Güvenlik, Soğuk Savaş dönemi son bulana kadar, askeri güç ve unsurları ekseninde tanımlanmış ve devletin ulusal güvenliğiyle özdeşleştirilmiştir (Gül, 2016: 305). Modernleşmeyle başlayan ve Soğuk Savaş'ın son bulduğu döneme değin, askeri güç ile ilgili konular güvenlik perspektifinden ele alınmış, askeri güç ile ilgisi olmayan meseleler ikincil politika olarak algılanmıştır (Demiray ve İşcan, 2008: 153). Soğuk Savaş'ın sona ermesi, neoliberal politikaların yükselişi ve küreselleşme olgusu, devletin güvenlik konularındaki özne rolünü araç konumuna getirmiş ve güvenlik anlayışı ulusal devletlerin sınırlarını aşarak bölgesel/küresel düzeye taşınmıştır (Özgür ve Erciyes, 2017: 81). Güvenliğe yönelik geleneksel yaklaşımların yeni değişkenlere cevap verememesi nedeni ile bütüncül güvenlik anlayışı öne çıkmaya başlamıştır. Bütüncül güvenlik anlayışı, “sorunların barışçı çözümünden demokratikleşmeye, insan haklarından *çevre sorunlarına*¹, enerji güvenliğinden refahın eşit dağılımına, etnik ve dinsel çatışmaların önlenmesinden kriz yönetimine geniş bir ölçekte gerek devletlerarasında gerek bölgesel ve küresel ölçekte ve özellikle de devletlerin içyapılarında barış ve istikrarı zedeleyebilecek sorunların çözülmesi adına mekanizmalar geliştirilmesini öngören” bir yaklaşımdır (Gül, 2016: 306). Yeni güvenlik paradigması, iç güvenlik açısından klasik kolluk hizmeti temeline dayanan güvenlik anlayışından uzaklaşarak birçok paydaşı içine alan bir yapıyı gerektirmektedir (Özgür ve Erciyes, 2017: 85).

İç güvenlik genel olarak suçun önlenmesi ve suçluların yakalanması ile ilgili hukuki rejimi ve teşkilatları ifade etmektedir. İç güvenlik suça ilişkin süreçlerde (önleme, takip ve yakalama) çeşitli eylemlerin gerçekleştirilebilmesi için hukuki çerçevenin belirlenmesini de kapsamaktadır. Bir fiilin iç güvenlik meselesi olarak değerlendirilmesinde, fiilin ülke sınırları içinde gerçekleşmesi ve fiil suç teşkil ediyorsa engellenmesi ve failin yakalanması ile ilgili çaba harcanmasını gerektirmektedir (Özer, 2012: 170). Türkiye’de iç güvenlik hizmeti sunan kolluk kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı olmak üzere üçe ayrılmakta; ilgili kolluk kuvvetleri 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu, 2692 Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve diğer kanunların (Türk Ceza Kanunu, Çevre Kanunu ve İl İdaresi Kanunu gibi) kendilerine çizdiği yetkileri kullanarak iç güvenlik hizmeti sunmaktadırlar (Cerrah, 2008: 73; Arslan, 2018: 182). Nitekim bu çalışma kapsamında ele alınan ÇDHKP/T, polis ve jandarma teşkilatları bünyesinde oluşturulmuş birimlerdir.

¹ Vurgu yazara aittir.

Bu çalışma kapsamında ele alınan konu açısından çevresel güvenlik ve çevre suçu kavramlarının, yukarıda genel olarak değinilen güvenlik kavramından ayrı bir şekilde açıklanması gerekmektedir.

2.2. Çevresel Güvenlik ve Çevre Suçu

Çevre sorunlarının etkisini hissettirmesi, ulusal ve uluslararası boyutta istikrarsızlık, uzlaşmazlık ve çatışma yaratma potansiyeli taşıdığı için, bu sorunların önlenmesi ve giderilebilmesi adına politikalar ve yasal düzenlemeler yapılmaktadır (Algan, 2002: 21). Küresel ısınma, ozon tabakasının incelmesi, ormansızlaşma, biyoçeşitliliğin azalması ve kirlilik gibi çevre sorunları, devletin ve vatandaşların tehditlere karşı korunması şeklinde tanımlanan geleneksel güvenlik kavramının genişlemesine yol açmıştır (Eckersley, 1996: 140). Çevresel güvenlik, çevre sorunlarından (iklim değişikliği, ormansızlaşma, yasal olmayan atık transferi ve ozon tabakasının incelmesi gibi) kaynaklı tehditlerin önlenmesinin yanında deniz, su, doğal kaynak, enerji ve besin güvenliği gibi konuları da kapsamaktadır (Kaypak, 2013: 15-16). Bu bağlamda, ÇDHKP/T, çevresel güvenliği sağlamak üzere kolluk kuvvetleri içerisinde kurulmuş özel bir birim olarak görülebilir.

Çevre sorunlarının güvenlik kavramının içine entegre edilmesi, ekolojik açıdan risk taşıyan eylem ve işlemlerin bir suç olarak nitelenmesini sağlamıştır. Çevre suçu, çevre ile ilgili düzenlemelerin çeşitli çıkarlar doğrultusunda, bazı özel/tüzel kişilerce ihlal edilmesidir (Kaya ve Ertürk, 2008: 87; Bricknell, 2010; Clifford ve Edwards, 1998: 24). Çevre suçları, flora ve faunanın illegal ticareti, tehlikeli atıkların yasadışı yollarla bertarafı, transferi ve ticareti ile ozon tabakasına zarar veren maddelerin alım satımı gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Kaya ve Ertürk, 2008: 88; Brack ve Hayman, 2002). Failin ve suç teşkil eden fiilden dolayı zarar görenin tespit edilmesinde (çevre suçlarında genellikle ekolojik değerlerin ve toplumun zararı söz konusudur) yaşanan zorluklar çevresel suçları klasik suçlardan ayırmaktadır (Kaya ve Ertürk, 2008: 86). Ayrıca, bazı çevresel suçların fiilin gerçekleştirildiği yerden farklı bir yerde hatta ülke sınırlarının dışında etki göstermesi ve/veya etkisinin fiil gerçekleştikten belirli bir süre sonra ortaya çıkması, çevre suçunu klasik bir suç olmaktan ayırmaktadır (Shover ve Routhe, 2005: 323-324). Bu suçların çok geniş bir yelpazeyi kapsamaması, klasik bir suçtan ayrılan yanlarının bulunması, küresel düzeyde hemen ya da daha sonra etki yaratma potansiyeli, zararın bütün topluma ve genel olarak ekosistemlere yönelmesi gibi nitelikleri bu suçlarla mücadeleyi zorlaştırmanın yanında özel çabaları gerektirdiği söylenebilir. Bu noktada, ÇDHKP/T, çevresel suçların

önlenmesi, suçun işlenmesi durumunda ise faillerin tespit edilmesi ve yakalanması görevlerini icra edecek bir kolluk kuvvetidir.

Kolluk kuvvetlerinin çevresel suçlarla mücadele etmek için yetkilendirilmesine birçok ülkede rastlanmaktadır. Örneğin Hollanda, içişleri, çevre ve adalet bakanlıklarının doğrudan girişimleriyle 2005 yılında çevresel suçlarla mücadele edebilmek için ulusal, bölgesel, alt-bölgesel ve yerel düzeyde faaliyet gösterecek çevre polisi teşkilatı kurmuştur. Hollanda Çevre Polisi teşkilatının bu kademelenmesi aynı zamanda çevresel suçun ciddiliği ile doğru orantılıdır. Bir başka deyişle, Hollanda Çevre Polisi teşkilatının yerel düzeydeki kolluk güçleri basit çevresel suçlarla ilgilenirken ulusal düzeydeki kolluk teşkilatı ciddi/organize çevresel suçlarla ilgilenmektedir (Wijbenga vd., 2008: 327). Diğer bir örnek, Amerika Birleşik Devletleri'nin Massachusetts Eyaleti'nde, çevre koruma ajansı, balıkçılık, vahşi yaşam ve çevre hukuku uygulama birimleri ve eyalet polisi ile hukukçulardan oluşan Çevresel Vuruş Gücü (Environmental Strike Force), çevre kanunlarının uygulanmasında yaşanan ihlalleri araştırmakta ve soruşturmaktadır (Tomkins, 2005: 301). Eyaletlerin kendi çevresel kolluk kuvvetlerinin yanı sıra, 1982'de kurulan ABD Çevre Polisi, çevre suçlarıyla mücadele etmek ve çevre kirliliğini cezalandırmak amacına hizmet eden özel bir birim olarak yetkilendirilmiştir (Wunderlich, 2017: 47). 1980'de Alman Ceza Kanununun çevre suçlarını içerecek biçimde genişletilmesi ile kovuşturmaya başlanması ve polise bu suçları tespit etme yetkisinin verilmesi bir başka örnek olarak gösterilebilir (Almer ve Goeschl, 2010: 709-711). Çin'de yerel çevre koruma bürolarının kanunları uygulamadaki kapasite eksiklikleri ve Çin'in kompleks idari yapısı 2014'te revize edilen Çevre Kanunu'nun istenen sonuçları vermemesi üzerine, çevre kirliliğine karşı bir önlem ve kanunların uygulanabilmesi adına çevre polisi kurulmuştur (Wunderlich, 2017: 36). Çevresel suçlarla mücadele edebilmek için oluşturulan ulusal kolluk kuvvetlerinin yanında, Avrupa Polis Teşkilatı (EUROPOL) 2001'den itibaren çevresel suçlara yönelik çeşitli yetkileri kullanmaktayken Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı (ICPO-INTERPOL), bazı üye devletlerinin talebi üzerine 1993'te çevresel suçlarla ilgili gerçekleştirdiği toplantısıyla beraber bu alana müdahil olmuştur (Tomkins, 2005: 296-298). Çevre suçlarıyla mücadele etmek ve çevresel güvenliği sağlayabilmek için ulusal (devletlerin kolluk kuvvetlerini yetkilendirmesi veya çevre polisi vb. örgütler kurması yoluyla), bölgesel (EUROPOL) ve küresel (INTERPOL) düzeyde çabalar yürütülmektedir. Bu noktada, ulusal düzeyde yetkilendirilen ÇDHKP/T'nin, ülke sınırları içerisinde

meydana gelen çevre suçlarıyla mücadele ederek bu suçların global düzeyde azalmasına da bir katkı sunacağı belirtilmelidir.

Çevre etiği yaklaşımlarının, çevresel güvenlik ve suç kavramlarıyla olan ilişkisinin açıklanması ve ÇDHKP/T'nin, çevresel unsurlara hangi yaklaşımlar açısından nasıl verdiğini tespit edilmesi, çevreye yönelik ahlaki sorumluluğun belirlenebilmesi açısından önem taşımaktadır.

3. ÇEVRE, DOĞA VE HAYVAN KORUMA POLİSİ/TİMİ (ÇDHKP/T)

Bu kısımda, ilk önce ÇDHKP/T'ye ilişkin genel bilgiler verilmiş, daha sonra ÇDHKP/T, çalışmanın birinci kısmında ele alınan çevre etiği yaklaşımları açısından analiz edilmiştir.

3.1. ÇDHKP/T'ye Genel Bir Bakış

İçişleri Bakanı, 02.07.2020 tarihinde onaylı Twitter (<https://twitter.com/suleymansoylu>) hesabından ÇDHKP/T'nin kuruluşuna ilişkin açıklamayı “Emniyet ve Jandarma’da yeni bir dönem başlıyor... Çevre, Doğa, Hayvan Koruma Şube Müdürlüğü kuruldu, Araçlar hazır, Yakında çalışmalar başlıyor...”² şeklinde yapmıştır.

ÇDHKP/T, Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı’na bağlı *Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Polisi* olarak kurulurken Jandarma Genel Komutanlığı’na bağlı Çevre Koruma Timleri, *Çevre, Doğa ve Hayvan Koruma Timi’ne* dönüştürülmüştür (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020; Jandarma Genel Komutanlığı, 2020). 08.07.2020’de ÇDHKP/T’de görev yapacak 260 personelin eğitilmesi amacıyla gerçekleştirilen toplantıda, İçişleri Bakanı, sürecin “sistem kuruluşuyla başladığını, ardından araçlarla kişilerin tespit edilmesiyle sürdürüldüğünü ve görevli personelin eğitimiyle devam ettirildiğini” açıklamıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020). Aynı toplantıda İçişleri Bakanı, ÇDHKP/T'nin görev tanımını “hayvan, çevre ve doğaya karşı işlenen suçlar” olduğunu ifade etmiştir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020). Söz konusu toplantıda Emniyet Genel Müdürü, “çevreye verilen zarar ile birlikte hayvanlara yönelik işlenen suçların önlenmesi için Asayiş Daire Başkanlığı koordinesinde bütün illerde söz konusu birimlerin kuruluşuna ve uzman personel yetiştirilmesi çalışmalarına başladığını belirtmiş, 10 gün gibi kısa bir sürede çevre, doğa ve hayvanları koruma birimlerinin teşkilatlanma işlemlerinin tamamlandığını, personelin görevde

² Söz konusu açıklamanın yer aldığı tweete Erişim tarihi: 22 Ağustos 2020 <https://twitter.com/suleymansoylu/status/1278632854738608128?s=20>

kullanacağı araçların temin ve tasarımının gerçekleştirildiğini, personelin kullanacağı teçhizat ile görev kıyafetlerinin tasarımlarının tamamlanıp alım işlemlerinin gerçekleştirildiğini” açıklamıştır (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020).

08.07.2020 tarihli ÇDHKP/T eğitimi toplantısında İçişleri Bakanı, “ilgili birimlere ihbar yapılabilmesi amacıyla *Hayvan Durum İzleme (HAYDİ)* mobil uygulamasının yazımına başlandığını ve 1,5 aylık süre içerisinde Eylül ayı başında uygulamanın devreye gireceğini” ifade etmiştir (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020; Jandarma Genel Komutanlığı, 2020). HAYDİ Uygulaması 28.07.2020 itibarıyla mobil uygulama marketlerinde hizmete sunulmuştur. Söz konusu uygulamanın amacı; “çevre, doğa ve hayvanlara karşı işlenen suçların önüne geçmek, vatandaşlarını bu konuda duyarlılığının artırılarak mücadelenin bir paydaşı haline getirmek” şeklinde belirtilmiştir. HAYDİ uygulaması aracılığıyla vatandaşlar, hem çevre ve doğa ile ilgili hem de hayvanlara yönelik suçları (öldürme, yaralama, cinsel ilişkide bulunma ve işkence/eziyet etme gibi) kolluk birimlerine ihbar edebilmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı, 2020). Bu bağlamda, yeni güvenlik paradigmasının, çok paydaşlı bir yapıya vurguda bulunan anlayışı (Özgür ve Erciyes, 2017: 85), ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulamasıyla hayata geçirilmiştir.

Özetle ÇDHKP/T, çevresel suçlarla mücadele ederek çevresel güvenliği sağlamak amacıyla kurulmuş ve HAYDİ uygulaması aracılığıyla da halkın mücadeleye katılımını sağlamak için gerekli altyapıyla donatılmış, kolluk kuvvetleri içinde yer alan özel bir birimdir.

3.2. ÇDHKP/T ve Çevre Etiği Yaklaşımları

İnsanın çevre/doğa üzerinde gerçekleştirdiği davranışların etik açıdan iyi-kötü şeklinde değerlendirilmesi Antik Yunan’a kadar götürülebilse de bu davranışların sistematik olarak incelendiği çevre etiği disiplini, çevre sorunlarının etkisini hissettirmeye başladığı 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren günümüzdeki anlamına kavuşmuştur. İnsan ve çevre/doğa ilişkisini ahlaki özne ve değer sorunu çerçevesinde ele alan çevre etiği yaklaşımları, sadece düşünce alanında kalmamış, ekonomiden hukuka, mimariden güvenliğe kadar birçok alanı etkilemiştir. Çevresel suç ve güvenlik kavramının toplum refahıyla ilişkilendirilmesi bu alana çevre etiği perspektifinden bakılmasını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, Temmuz 2020’de oluşturulan ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulamasının çevre etiği yaklaşımları açısından analiz edilmesi, çevresel suç ve güvenlik kavramlarının ahlaki açıdan ne anlama geldiğinin ortaya konulması adına önem arz etmektedir.

ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulaması, insan merkezli yaklaşım açısından öncelikle toplumsal refah artışı bağlamında ele alınmalıdır. Refah kavramının evrensel düzeyde kabul edilen bir tanımı olmamasına rağmen, günümüzde refah, geleneksel anlayışın ön planda tuttuğu ekonomik göstergelerin yanı sıra toplumsal ve çevresel değişkenler gibi parametreler dikkate alınarak hesaplanmaktadır (D'Urso vd., 2020). Smith vd. (2014: 161), çevrenin ve ekosistemlerin sadece insanların ve toplumların ihtiyaçlarını karşılayan bir ortam değil, aynı zamanda onların refahlarını artıran unsurları da sunan bir ortam; Yee vd. (2020) ise, çevrenin korunması yönünde alınan kararların amacının, toplumsal refahın artırılması ve çevresel kaynakların sürdürülebilir yönetiminin temin edilmesi olduğunu tespit etmişlerdir. İnsan merkezli yaklaşım açısından, çevresel güvenliğin, birey ve gruplarının karşılaşılabileceği çevresel riskleri ve sorunları, en aza indirmek (Schilling vd., 2017: 111) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, refah artışının sağlanabilmesi adına, bireylerin güvenlik ve çevresel taleplere ilişkin ihtiyaçlarının da karşılanması gerekmektedir (Connelly, 2012: 215). Bu bağlamda ÇDHKP/T, çevresel suçlarla mücadele ederek toplumun kendisini daha fazla güvende hissetmesini ve sağlıklı bir çevrede yaşamasını sağlayarak refah artışına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, insan merkezli yaklaşımın çevre, doğa ve hayvanların korunması yönünde bireylere yüklediği sorumluluğun (Jakobsen, 2017: 184) yerine getirilmemesi durumunda, ÇDHKP/T cezai yaptırımlar marifetiyle çevresel değerleri güvence altına almaktadır. Çevresel değerlerin kolluk kuvvetleri aracılığıyla korunmaya çalışılması hem bu değerlere ahlaki açıdan değer yüklendiği hem de gelecek kuşaklara bu unsurların devredilmek istendiğini göstermektedir.

Hayvanlara karşı suçları temel odağı olarak benimseyen ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulamasında acı ve canlı merkezli yaklaşımların etkisi görülmektedir. Acı merkezli yaklaşımın, hayvanların da duyguları (acı ve haz hissettiği görüşü) olduğu (Bovenkerk vd., 2003: 22; Haider ve Jax, 2007: 2561; Rippe ve Willemsen, 2018) yönündeki görüşü ile ÇDHKP/T'nin görev kapsamında yer alan, hayvanlara yönelik kötü muamelelerin (işkence/eziyet, öldürme ve sokağa bırakma gibi) önlenmesi (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020), ilgili etik yaklaşımın, kolluk hizmetlerinde ortaya çıkardığı dönüşümün bir örneğini teşkil etmektedir. Bununla beraber, canlı merkezli yaklaşımın hayvanlar arasında ayırım yapmayan yaşam odaklı ahlaki özne ve değer anlayışı ile (Pigeon ve Letourneau, 2014: 776), ÇDHKP/T'nin bütün hayvanlara karşı kötü muameleyi önleme yönündeki görev tanımıyla daha uyumludur. Bir başka ifadeyle, acı merkezli etiğin hayvanlar

arasında ayırım yapan bakış açısının ÇDHKP/T’de ve HAYDİ uygulamasında olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, canlı merkezli yaklaşımın hayvanlar arasında ayırım yapmadan yaşam odaklı ahlaki özne tanımına daha uygun düşmektedir. Bu noktada, ÇDHKP/T’nin hayvanlar arasında herhangi bir ayırım yapmayan bu bakış açısının, hayvanların tamamının ahlaki bir özne ve değere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda acı ve canlı merkezli yaklaşımların, kolluk hizmetlerinde bir dönüşüm yaşanmasına yol açtığı gözlenmektedir.

ÇDHKP/T’nin sadece hayvanlara yönelik suçları değil, çevre ve doğaya karşı işlenen suçlarla mücadele konusunda da yetkilendirilmesi (Emniyet Genel Müdürlüğü, 2020) bütüncül çevre etiğinin bir yansıması olduğu ifade edilmelidir. Bütüncül çevre yaklaşımının, insan dışında kalan bütün canlı ve cansız varlıkların hatta ekosistemlerin bizzat kendisinin de içsel bir değere sahip olduğu yönündeki anlayışı (White, 2018: 345), çevresel suç ve güvenlik kavramlarını etkilemektedir. Bu perspektifte, çevresel suçların mağduru, insan merkezli yaklaşımda sadece insan olarak ele alınırken, bütüncül çevre yaklaşımı, çevresel suçların mağdurları arasına, bitkiler, hayvanlar ve cansız varlıkları da eklemektedir (Uhm, 2017: 336). Bütüncül yaklaşım çevresel güvenlik bağlamında, çevreyi odak noktası olarak yerel, bölgesel ve küresel riskler ile ekosistemlerin taşıma gücünün aşılması ve biyoçeşitlilik gibi konulara odaklanır (Schilling, 2017: 111). Bütüncül yaklaşımın, çevresel suç ve güvenlik konusundaki temel argümanları, ekosistemlerde yer alan tüm canlı ve cansız varlıkların, ahlaki davranışı hak ettiği noktasında birleşmektedir. Bu noktada, ÇDHKP/T’nin çevre ve doğa suçlarında, çevrenin canlı veya cansız unsurları açısından herhangi bir kategorinin belirtilmemiş olması, bu kolluk kuvvetinin çevrenin bütün unsurlarına karşı işlenen suçlarda güvenliği sağlamakla yetkilendirildiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla çevresel unsurlar açısından herhangi bir ayırım yapılmadan tamamının ahlaki bir özne ve değere sahip görülerek korunmak istendiği belirtilmelidir.

ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulamasına bir bütün olarak bakıldığında, güvenlik hizmetinde çevre odaklı bir dönüşümün yaşanmaya başlandığı görülmüştür. Başka bir deyişle, çevre etiğinin, insanın çevre karşısındaki iyi davranışının ne olması gerektiğini sorgulayan bakış açısı, güvenlik hizmetlerine de yansımaktadır. HAYDİ uygulaması aracılığıyla vatandaşın da çevre, doğa ve hayvanları koruma sürecine dâhil edilmek istenmesi, çevre etiği açısından ahlaki özne ve değer vermenin belirlenmesinde tek unsurun güvenlik hizmeti sağlayıcıları olmadığını göstermektedir. Bu noktada, çevre etiği açısından ahlaki davranışı hak eden özne konumuna gelinmesinde vatandaşların da rol alması istenmektedir. Son olarak,

ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulamasında, çevrenin bütün unsurlarının kolluk kuvvetlerinin yetki sahasına dâhil edilmesi, çevrenin belli unsurlarına odaklanan insan, acı ve canlı merkezli etik anlayışlardan ziyade, çevrenin canlı ve cansız bütün unsurlarını etik yaklaşımın temeline yerleştiren bütüncül çevre etiğinin, çevresel güvenliği sağlamak adına temel paradigma olarak tercih edildiğini göstermektedir.

SONUÇ

Nüfus artışı, sanayileşme ve kentleşmenin negatif çıktısı olan çevre sorunlarının etkisini hissettirmesi, insan-çevre ilişkilerinin, etik açıdan iyi ya da kötü şeklinde sorgulanmasına, çevre etiği disiplini ve yaklaşımlarının toplumsal hayatta daha çok tartışılmasına yol açmıştır. Toplumda yaşanan çevre odaklı tartışmalar, ekonomiden siyasete, mühendislikten mimarlığa, sağlıktan güvenliğe kadar her alanı çeşitli şekillerde etkilemiştir. Çevresel unsurlara yönelik kötü davranışların çevre suçu olarak tanımlanması ve bu suçların önlenmesi yoluyla güvenliğin sağlanması adına yapılan faaliyetlerin çevresel güvenlik kapsamında değerlendirilmesi, çevre sorunları ve etiğinin güvenlik hizmetlerinde yarattığı dönüşümün bir örneğidir.

Devletler, çevre suçlarıyla mücadele edebilmek ve çevresel güvenliği sağlayabilmek için kolluk kuvvetlerini bu alanda görevlendirmektedir. Hatta bazı devletler, çevresel suçlarla daha etkin mücadele edebilmek adına özel kolluk birimleri ihdas etmektedir. Nitekim Temmuz 2020’de Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde oluşturulan ÇDHKP/T, çevre, doğa ve hayvanlara yönelik işlenen suçların önlenmesi ve suç işlendikten sonra failin tespit edilmesi ve gerekli cezai işlemlerin yapılabilmesi adına kurulmuş genel kolluk hizmeti içinde özel bir birim niteliğindedir. Bu kolluk kuvveti, her ne kadar hayvanları koruma odaklı gibi görünse de çevre ve doğa suçlarını da kapsayacak şekilde yetkilendirilmiştir. Bu bağlamda, ÇDHKP/T’nin mücadele edeceği alanın bütüncül çevre etiğinin ahlaki özne tanımı ve değer alanıyla (canlı ve cansız bütün varlıklar) aynı olduğu belirtilmelidir. Dolayısıyla ÇDHKP/T şeklinde bir güvenlik biriminin kurulması, bütüncül çevre etiği bakış açısının güvenlik hizmetinde yarattığı dönüşümü göstermektedir.

ÇDHKP/T’nin kısa bir sürede kurulması ve eğitimlere başlanması, HAYDİ uygulamasının eylül ayı başında hizmete alınacağını belirtilip temmuz ayı bitmeden devreye sokulması, çevreye yönelik iyi davranışların toplumda

yerleştirilmesine önem verildiğinin bir göstergesi olarak görülmelidir. Çevresel suçlarla mücadele edebilmek ve çevresel güvenliği sağlamak amacıyla kurulan ve yeni bir birim olan ÇDHKP/T ve HAYDİ uygulamasının daha güzel sonuçlara ulaşabilmesi için çevre ve çevre etiği perspektifli birtakım öneriler aşağıda sunulmuştur.

Öncelikle ÇDHKP/T ve HAYDİ Uygulamasının bütün vatandaşlar tarafından öğrenilmesi amacıyla, kamu spotu ve SMS gibi araçlar kullanılmalıdır. Bununla beraber, ÇDHKP/T'nin hayvanları koruma amacının yanında diğer çevresel suçları da (örneğin, tehlikeli atıkların rastgele bertaraf edilmesi) kapsadığı ve şikâyete konu olabileceği bilgilendirme yollarında belirtilmelidir. İkinci olarak, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde oluşturulan ÇDHKP/T'nin Sahil Güvenlik Komutanlığı bünyesinde de kurulması gerekmektedir. Sahil Güvenlik Komutanlığı her ne kadar denizlerde doğal kaynakların ve çevrenin korunmasına ilişkin faaliyetler yürütse de, bu konuda uzmanlaşmış bir birimin varlığı daha etkili bir mücadele yürütülmesi için önem arz etmektedir. Üçüncü olarak, ÇDHKP/T'de görev alacak kolluk personelinin eğitim süreçlerine, çevre etiği ile ilgili programların eklenmesi, bu personelin çevreye yönelik iyi ve doğru davranışların sistematik bir şekilde analiz edilmesini sağlayacağı gibi personelin çevreye ve unsurlarına farklı bir açıdan bakmasını da sağlayacaktır. Dördüncü olarak, ÇDHKP/T'nin yürüttüğü faaliyetlerle ilgili bilgi ve istatistiklerin 6 aylık ve yıllık dönemler halinde kamuya paylaşılması hem kolluk biriminin etkinliğinin görülmesi hem de vatandaşların sürece bağlanabilmesi için önemlidir. Son öneri ise HAYDİ uygulamasında yer alan iki ihbar kategorisinden biri olan çevre/doğa ile ilgili ihbar kategorisinin alt başlıklara ayrılması gerekliliğidir. Bu noktada ilgili ihbar kategorisi, “atıkların uygun olmayan alanlara bırakılması, izinsiz ve yetkisiz kişilerin ağaç kesmesi, su/hava/toprak kirliliğine yol açan faaliyette bulunma, yeşil alan tahribatı ve diğer çevre/doğa suçları” gibi suçların birer alt başlık olarak belirlenmesi durumunda, vatandaşlar neyi ihbar edip etmemesi gerektiğini bilecek, güvenlik birimleri de ihbar konusuna göre daha hızlı ve etkili adımlar atabilecektir.

Sonuç olarak, ÇDHKP/T, çevre etiği yaklaşımlarında tartışılan iyi ve doğru davranışların, güvenlik hizmetine entegre edilmeye çalışıldığı bir dönüşümü simgelemektedir. Bununla beraber, ÇDHKP/T'den çevresel suçlarla mücadelede vatandaş katılımına da yer vererek (HAYDİ uygulaması aracılığıyla) çevresel güvenliğin sağlanmasına katkı sunması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Algan, N. (2002). Türk Boğazları'nda çevresel güvenlik. *Mülkiye Dergisi*, 26(234), 21-34.
- Almer, C. ve Goeschl, T. (2010). Environmental crime and punishment: empirical evidence from the German Penal Code. *Land Economics*, 86(4), 707-726.
- Alpar, G. (2013). Güvenliğin sağlanmasında bir kolluk kuvveti olan jandarmanın geçmişten günümüze rolü ve dünyadaki konumu. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 2(1), 79-106.
- Arslan, M. (2018). İdari kolluk uygulamalarında kolluk kuvveti anlayışından kolluk hizmeti anlayışına geçiş. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 52, 175-196.
- Attfield, R. (2009). Biocentrism. *Encyclopedia of Environmental Ethics and Philosophy* içinde (c. 1, ss. 97-100), McMillan Reference (Gale).
- Bourdeau, Ph. (2004). The man-nature relationship and environmental ethics. *Journal of Environmental Radioactivity*, 72, 9-15.
- Bovenkerk, B., Stafleu, F., Tramper, R., Vorstenbosch, J., Brom, F. V. A. (2003). To act or not to act? Sheltering animals from the wild: a pluralistic account of a conflict between animal and environmental ethics. *Ethics, Place and Environment*, 6(1), 13-26.
- Bozkurt, Ö. ve Ergun, T. (2008). *Kamu yönetimi sözlüğü*. S. Sezen (Ed.), 2. Baskı, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdare Enstitüsü Yayını No: 342.
- Brack, D. ve Hayman, G. (2002). *International environmental crime: The nature and control of environmental black markets*. Background paper for RIIA workshop, London: Royal Institute of International Affairs.
- Bricknell, S. (2010). *Environmental crime in Australia*. Canberra: Australian Institute of Criminology.
- Callicott, J. B. (1984). Non-anthropocentric value theory and environmental ethics. *American Philosophical Quarterly*, 21(4), 299-309.
- Cerrah, İ. (2008). İç güvenlik sektöründe zihinsel modernizasyon ve demokratik gözetim. Ü. Cizre ve İ. Cerrah (Ed.), *Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa*, (ss. 73-100), İstanbul: TESEV Yayınları.

- Clifford, M. ve Edwards, T. D. (1998). Defining “environmental crime”. M. Clifford (Ed.), *Environmental Crime: Enforcement, Policy, and Social Responsibility*, (ss. 5-30), Maryland: An Aspen Publication.
- Cloke, P. ve Jones, O. (2003). Grounding ethical mindfulness for/in nature: Trees in their places. *Ethics, Place and Environment*, 6(3), 195-214.
- Cocks, S. ve Simpson, S. (2015). Anthropocentric and ecocentric: An application of environmental philosophy to outdoor recreation and environmental education. *Journal of Experiential Education*, 216-227.
- Connelly, J. (2012). Conclusion: Remaining the welfare state? J. Connelly, J. Hayward (Ed.), *The Withering of the Welfare State*, (pp. 208-216), Hampshire: Palgrave Macmillan.
- D’Urso, P., Alaimo, L. S., De Giovanni, L., Massari, R. (2020). Well-being in the Italian Regions over time. *Social Indicators Research*, <https://doi.org/10.1007/s11205-020-02384-x>.
- Demiray, M. ve İşcan, İ. H. (2008). Uluslararası sistemde güvenlik kavramının değişimi ekonomik ve jeopolitik arka planı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 141-170.
- Des Jardins, J. R. (2013). *Environmental ethics: An introduction to environmental philosophy*. Belmont, CA, USA: Wadsworth.
- Eckersley, R. (1996). Environmental security dilemmas. *Environmental Politics*, 5(1), 140-146.
- Eckersley, R. (2003). *Environmentalism and political theory*. Taylor&Francis e-library edition, UCL Press.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (2020). İçişleri Bakanı Sayın Süleyman Soylu’nun katılımlarıyla “Çevre, Doğa ve Hayvanları Koruma Polisi Temel Eğitim Kursu” gerçekleştirildi. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2020 <https://www.egm.gov.tr/icisleri-bakani-sayin-suleyman-soylunun-katilimlariyla-cevre-doga-ve-hayvanlari-koruma-polisi-temel-egitim-kursu-gerceklestirildi>
- Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı (2020). HAYDİ (Hayvan Durum İzleme) Mobil Uygulaması. Erişim tarihi: 22 Ağustos 2020 <http://www.asayis.pol.tr/haydi-hayvan-durum-izleme-mobil-uygulamasi>

- Ergün, T. ve Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre etiği. *Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 97-123.
- Ertan, B. (2004). 2000’li yıllarda çevre etiği yaklaşımları ve Türkiye. *Yönetim Bilimler Dergisi*, 2(1), 93-108.
- Fox, W. (2000). Introduction: Ethics and built environment. W. Fox. (Ed.), *Ethics and Built Environment*, (ss. 1-12). London: Routledge.
- Gray, M. ve Coates, J. (2012). Environmental ethics for social work: Social work’s responsibility to the non-human world. *International Journal of Social Welfare*, 21, 239-247.
- Gül, M. (2016). Güvenlikteki kavramsal değişim ve Türkiye’nin güvenlik yaklaşımı ve politikalarına etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(1), 303-320.
- Günday, M. (2011). *İdare hukuku*. 10. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Haider, S. ve Jax, K. (2007). The application of environmental ethics in biological conservation: a case study from the southernmost tip of the Americas. *Biodiversity and Conservation*, 16, 2559-2573.
- Jakobsen, T. G. (2017). Environmental ethics: Anthropocentrism and nonanthropocentrism revised in the light of critical realism. *Journal of Critical Realism*, 16(2), 184-199.
- Jandarma Genel Komutanlığı (2020). Çevre, Doğa ve Hayvanları Koruma Polisi/Timi Temel Eğitim Kursu. Erişim Tarihi: 22 Ağustos 2020 <https://www.jandarma.gov.tr/cevre-doga-ve-hayvanlari-koruma-timi-temel-egitim-kursu>
- Kaya, Y. ve Ertürük, H. (2008). Uluslararası çevre suçlarıyla mücadele ve çok taraflı çevre anlaşmalarının etkinliği. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 4(15), 85-112.
- Kaypak, Ş. (2013). Çevresel güvenlik ve sınıraşan çevre suçları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 11-22.
- Kernohan, A. (2012). *Environmental ethics an interactive introduction*. Ontario: Broadview Press.
- Kılıç, S. (2008). *Çevre etiği*. Ankara: Orion Kitbevi.

- Kopnina, H., Washington, H., Taylor, B., Piccolo, J. J. (2018). Anthropocentrism: More than just a misunderstood problem. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 31, 109-127.
- Kortenkamp, K. V. ve Moore, C. F. (2001). Ecocentrism and anthropocentrism: Moral reasoning about ecological commons dilemmas. *Journal of Environmental Psychology*, 21, 261-272.
- Light, A. (2002). Contemporary environmental ethics from metaethics to public philosophy. *METAPHILOSOPHY*, 33(4), 426-449.
- Liu, X., Liu, G., Yang, Z., Chen, B., Ulgiati, S. (2016). Comparing national environmental and economic performances through emergy sustainability indicators: Moving environmental ethics beyond anthropocentrism toward ecocentrism. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 58, 1532-1542.
- Ojomo, P. A. (2011). Environmental ethics: An African understanding. *African Journal of Environmental Science and Technology*, 5(8), 572-578.
- Özdemir, İ. (1998). Çevre sorunlarının antroposentrik karakteri. *Felsefe Dünyası*, 27, 68-80.
- Özer, M. A. (2012). Bir modern yönetim tekniği olarak algılama yönetimi ve iç güvenlik hizmetleri. *Karadeniz Araştırmaları*, 33, 147-180.
- Özgür, E. ve Erciyes, E. (2017). Kamu yönetiminde yaşanan dönüşümlerin iç güvenlik sektörüne yansımaları. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1), 79-110.
- Pigeon, L. E. ve Letourneau, L. (2014). The leading Canadian NGOs' discourse on fish farming: From ecocentric intuitions to biocentric solutions. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, 27, 767-785.
- Rippe, K. P. ve Willemsen, A. (2018). The idea of precaution: Ethical requirements for the regulation of Nnw biotechnologies in the environmental field. *Frontiers in Plant Science*, 9, <https://doi.org/10.3389/fpls.2018.01868>.
- Rolston III, H. (2012). *A new environmental ethics: The next millennium for life on earth*. New York: Routledge.
- Ross, N. (2020). Anthropocentric tendencies in environmental education: A critical discourse analysis of nature-based learning. *Ethics and Education*, 15(3), 355-370.

- Salman, F. (2009). Sivil toplum kuruluşlarının güvenlik sektörü denetim ve gözetimine katılma araçları. V. Aytar ve Y. Ensaroğlu (Ed.), *Sivil Toplum ve Güvenlik Sektörü Gözetimi Sınırlar ve İmkânlar*, (ss. 25-36), İstanbul: TESEV Yayınları.
- Schilling, J., Nash, S. L., Ide, T., Scheffran, J., Froese, R., Prondzinski, P. V. (2017). Resilience and environmental security: Towards joint application in peacebuilding. *Global Change, Peace & Security*, 29(2), 107-127.
- Shastri, S.c. (2013). Environmental ethics anthropocentric to eco-centric approach: A paradigm shift. *Journal of the Indian Law Institute*, 55(4), 522-530.
- Shover, N. ve Routhe, A. S. (2005). Environmental crime. *Crime and Justice*, 32, 321-371.
- Smith, L. M., Harwell, L. C., Summers, J. K., Smith, H. M., Wade, C. M., Straub, K. R., Case, J. L. (2014). *A U.S. Human Well-being Index (HWBI) for multiple scales: linking service provisioning to human well-being endpoints (2000-2010)*. EPA/600/R-14/223.
- Taylor, P. W. (1985). *Respect for Nature*. Princeton (New Jersey): Princeton University Press.
- TDK, Erişim tarihi: 22 Ağustos 2020, <https://sozluk.gov.tr/>, “güvenlik”
- Thompson, P. B. (2005). *The spirit of the soil: Agriculture and environmental ethics*. Taylor&Francis e-library edition, Routledge.
- Tomkins, K. (2005). Police, law enforcement and the environment. *Current Issues in Criminal Justice*, 16(3), 294-306.
- Uğur, A. ve Geygüç, E. (2019). Tam kamusal bir mal olarak iç güvenlik hizmetleri: Türkiye’de iç güvenlik hizmetlerini sağlayan genel bütçeli kurumların harcamalarının değerlendirilmesi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 132-146.
- Uhm, D. P. (2017). A green criminological perspective on environmental crime: The anthropocentric, ecocentric and biocentric impact of defaunation. *Revue Internationale de Droit Pénal*, 87(1), 323-340.
- Wapner, P. ve Matthew, R. A. (2009). The humanity of global environmental ethics. *The Journal of Environment & Development*, 18(2), 203-222.

- White, R. (2018). Ecocentrism and criminal justice. *Theoretical Criminology*, 22(3) 342-362.
- Wijbenga, B., Ruessink, H., De Wit, A., Kapitein, P. (2008). Environmental policing in the 21st century—background, organisation and experience in the Netherlands. J. Gerardo, D. Jones, M. Reeves, T. Whitehouse, D. Zaelke (Ed.), 8th International Conference On Environmental Compliance and Enforcement Conference Proceedings (323-334).
- Wunderlich, M. (2017). Structure and law enforcement of environmental police in China. *Cambridge Journal of China Studies*, 12 (4), 33-49.
- Yee, S. H., Paulukonis, E., Buck, K. D. (2020). Downscaling a human well-being index for environmental management and environmental justice applications in Puerto Rico. *Applied Geography*, 123, <https://doi.org/10.1016/j.apgeog.2020.102231>.